

Rozporządzenie o utworzeniu getta

Kategorie: Pozostałe hasła

Właściwie: Policyjne rozporządzenie w sprawie praw pobytu i zamieszkania Żydów (niem. Polizeiverordnung über die Wohn- und Ausenthaltsrechte der Juden). Opatrzona datą 8 lutego 1940 r., opublikowane w numerze 40 dziennika „Lodscher Zeitung” dzień później w języku niemieckim i polskim; wydane na podstawie Ustawy o Pruskiej Administracji Policyjnej z 1 czerwca 1931 r. W dokumencie podpisanym przez prezydenta policji Johanesa Schäfera (vide [Dzielnica zamieszkania dla Żydów](#)) przebywających w Łodzi. Rozporządzenie zostało podzielone na 8 paragrafów:

Paragraf 1 dotyczył obszaru „osiedlenia” z przedstawieniem granicznych ulic: Stefana, Sadową do Żabiej, Tokarzewskiego do Marysińskiej, Marysińską do Chłodnej, przedłużeniem Marysińskiej do Smugowej, Smugową, Kilińskiego, Północną do koryta rzeki Łódki, a następnie nim do ul. Piłsudskiego, dalej Nad Łódką aż do fabryki Poznańskiego, wzdłuż granicy działki do Drewnowskiej, Drewnowską do Piwnej, Piwną, Urzędniczą do Adwokackiej. Wyznaczenie dokładnych granic zostawiono w gestii Zarządu Miasta. Jednocześnie wyłączono bezterminowo z ruchu pieszego ulice Nowomiejską, Zgierską i Limanowskiego.

Paragraf 2 zawierał termin opuszczenia terenu pod przyszłe getto przez Polaków i Niemców do 29 lutego 1940 r. Polakom miały zostać przydzielone lokale w precyzyjnie określonym obszarze w południowej części miasta, który został nazwany później „dzielnica zamieszkania dla Polaków”.

W paragrafach 3–5 określono ogólnie sposób przeprowadzenia przesiedlenia z zapowiedzią doprecyzowania terminów w rozporządzeniu wykonawczym.

W paragrafie 6 uwzględniono możliwość pozostawienia przy pracy Żydów niezbędnych dla gospodarki pod warunkiem pełnego zabezpieczenia ich bytu oraz umieszczenia ich w izolacji bez rodzin

na terenie należącym do pracodawcy.

W paragrafie 7 przewidziano sankcje za wykroczenia przeciwko zarządzeniu w wymiarze grzywny 150 marek lub aresztu.

Ostatni paragraf informował o wejściu rozporządzenia w życie w momencie jego ogłoszenia oraz o terminie ważności, który wyznaczono na 31 grudnia 1940 r.

Do Rozporządzenia załączono Rozporządzenie wykonawcze wydrukowane w języku niemieckim i polskim, również podpisane przez Schäfera, które w 17 paragrafach precyzyjnie rysowało główne założenia przesiedlenia. Każdy paragraf zyskał tytuł uściślający jego zawartość: 1. Miejsce przesiedlenia, 2. Zakaz przebywania w dniu przesiedlenia, 3. Zabieranie ruchomości, 4. Przeprowadzki, 5. Karta kwaterunkowa, 6. Za- i wymeldowanie, 7. Klucze, 8. Dezynfekcja, 9. Środki transportowe, 10. Chorzy, 11. Opuszczanie grupy transportowej, 12. Grupy transportowe dla Polaków, 13. Przymusowe przydzielenie mieszkań, 14. Przeprowadzka Niemców, 15. Przeprowadzka Żydów, 16. Przydzielenie Żydów, 17. Zakaz pobytu dla Żydów. W ostatnim punkcie podkreślono, że osoby, które zostały przesiedlone na teren „obszaru wyznaczonego dla Żydów”, mają zakaz jego opuszczania. W wypadku stawiania oporu w trakcie przesiedlenia zapowiadano użycie broni.

Wyłącznie w języku niemieckim obok Rozporządzenia wykonawczego opublikowano szczegółowy harmonogram przesiedlenia przewidziany na tydzień od 12 do 17 lutego 1940 r. Zakładano w nim, że przesiedlane grupy będą liczyć do 100 osób w przypadku Polaków i 150 osób w przypadku Żydów. Harmonogram przewidywał następujący porządek przesiedlenia:

Poniedziałek 12 lutego: Żydzi przesiedlani z Bloku A, tj. z ul. Nowo-Zarzewskiej nr 2–11 (punkt zborny przy ul. Nowo-Zarzewskiej 8); Polacy przesiedlani z ulic Jerozolimskiej, Jakuba, Wolborskiej, Stary Rynek, Kościelnej, Plac Kościelny oraz Żydowskiej.

Wtorek 13 lutego: Żydzi przesiedlani z Bloku B, tj. z ulic Nowo-Zarzewskiej nr 12–22a oraz Rzgowskiej 1–3 (punkt zborny przy ul. Nowo-Zarzewskiej 16); z ulic Czerwonej, Hrabiowskiej, Janiny, Kątnej nr 1–33 oraz 2–75, Pabianickiej nr 1–69, Pięknej, Stanisława, Skrzywana, Wólczańskiej nr 209–265 oraz 218a–266 (punkt zborny na przecięciu ulic Żeromskiego i Skorupki); Polacy przesiedlani z ul. Brzezińskiej – parzyste numery.

Środa 14 lutego: Żydzi przesiedlani z Bloku C, tj. z ulic Kruczej, Napiórkowskiego (punkt zborny na rogu Kruczej i Nowo-Zarzewskiej). Polacy przesiedlani z ulic Brzezińskiej – nieparzyste numery, Lwowskiej oraz Chłodnej.

Czwartek 15 lutego: Żydzi przesiedlani z Bloku D, tj. z ulic Bankowej, Bednarskiej, Dygasińskiego, Henryka, Korzeniowskiego, Krośnieńskiej, Niemcewicza, Łącznej, Pabianickiej nr 2–100 i dalej parzyste, Sanockiej, Sieradzkiej, Szarej, Unickiej, Wójtowskiej, Ciołkowskiego (punkt zborny na rogu Ciołkowskiego i Bednarskiej). Polacy przesiedlani z ulic Franciszkańskiej i Smugowej.

Piątek 16 lutego: Żydzi przesiedlani z Bloku E, tj. z ulic Dąbrowskiego, Kaliskiej, Karpiej, Kilińskiego nr 215–252 oraz 220–262, Kraszewskiego, Łomżyńskiej, Lubelskiej, Malczewskiego, Mazurskiej, Mochnackiego, Ozorkowskiej, Nowo-Zarzewskiej nr 23–76, Piasecznej, Poznańskiej, Przędzalnianej nr 100–178, 111–185, Rzgowskiej nr 32–120, Śląskiej, Suwalskiej, Warszawskiej, Piotrkowskiej nr 265–317 oraz pl. Reymonta (punkt zborny na rogu Nowo-Zarzewskiej i Łomżyńskiej). Polacy przesiedlani z ulic Młynarskiej, Pieprzowej oraz Berka Joselewicza.

Sobota 17 lutego: Żydzi przesiedlani z Bloku F, tj. z ul. Rzgowskiej nr 5–121 i pozostałych nieparzystych (punkt zborny na pl. Niepodległości). Polacy przesiedlani z ul. Rybnej.

Od 18 lutego Żydom zabroniono przebywać na obszarze „dzielniczy zamieszkania dla Polaków” wytyczonej w paragrafie 2 Rozporządzenia. Na kolejne dni zaplanowano przeprowadzki volksdeutschów.

Prawdopodobnie w celu precyzyjnego określenia obszaru przeznaczonego na „dzielnicę zamieszkania dla Żydów” w numerze 42/43 „Lodscher Zeitung” z 11 lutego 1940 r. opublikowano mapę, na której opisano graniczne ulice, a także pokazano teren „dzielniczy zamieszkania dla Polaków”, do którego planowano przesiedlić Polaków ze Starego Miasta.

Adam Sitarek

Źródła

Kronika, t. 5, s. 52–53; „Lodscher Zeitung”, 9.02.1940, nr 40, nlb;
„Lodscher Zeitung”, 11–12.02.1940, nr 42/43, s. 5.

Tagi

administracja niemiecka prawo okupacyjne

Data aktualizacji: 30-07-2026

Data dodania: 24-09-2025